

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

Збірник матеріалів

**III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(3 листопада 2023 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 3
3 листопада 2023 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (3 листопада 2023 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. Вип. III. 272 с.

Організаційний комітет:

- Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

атмосфери вдома залежатиме і здоров'я дитини, і її нервова система. Любов і повага до дітей - одна з найголовніших умов їхнього гармонійного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аландаренко Ю. Страхі дітей. Шляхи їх подолання : семінар-тренінг для вчителів поч. кл. *Психолог : всеукр. газ. для психологів, учителів, соц. педагогів*. 2014. № 13/14. С. 68-69.

2. Камінська О.Д., Громик Н.В. Проблема дитячих страхів у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. *Psychological journal*. 2018. № 4 (14). Р. 86-104.

3. Рикмас М. І. Дитячі страхи. Шляхи їх подолання. *Шк. психологу. Усе для роботи : наук.-метод. журн.* 2016. № 11. С. 4-6.

4. Райчук Л. Подолання страхів: теорія та практика. *Психолог : всеукр. газ. для психологів, учителів, соц. педагогів*. 2014. № 13/14. С. 4-67.

5. Сімакова А. Страхі хлопчиків & дівчаток. *Зростаємо разом: розвиток, виховання, психологія: перший освіт. журн. для дошкільників та їхніх батьків*. 2017. №3. С. 22-24.

6. Томчук С.М., Томчук М.І. Психологія тривоги, страху та агресії особистості в освітньому процесі: монографія. Вінниця: ВАНО, 2018. 200 с.

ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Магістрантка А. В. Лисенок

Сучасна школа та її система занять, а також програми, що діють, пред'являють певні вимоги до рівня функціональної готовності дітей. Під шкільною зрілістю, як правило, розуміють досягнення певного ступеня нерво-

психічного розвитку, при якому дитина здатна брати участь у шкільному навчанні в колективі однолітків без шкоди для свого фізичного та психічного здоров'я; мається на увазі також оволодіння вміннями, знаннями, навичками, здібностями, мотивами та іншими поведінковими характеристиками, необхідними для оптимального рівня засвоєння шкільної програми.

Для сучасної освітньої системи проблема підготовки дітей до школи надзвичайно важлива. Підвищуються вимоги до розумового виховання підростаючого покоління. Сучасні діти живуть і розвиваються в епоху комп'ютерних та інформаційних технологій, та їх інтелектуальний розвиток не може зводитися лише до навчання конкретних умінь: читання, обчислень, письма, для успішного навчання їм необхідно мати розвинене логічне мислення, стійку довільну увагу, добре треновану смислову пам'ять. Основи цих складних психічних функцій необхідно починати формувати у старшому дошкільному віці.

Розвиток дитини дошкільного віку можна здійснити лише у природному, найпривабливішому для неї виді діяльності – грі. Дитина, захоплена задумом гри, не помічає, що вона «вчиться», хоча при цьому стикається з навчальними труднощами та долає їх. Педагогу лише залишається використовувати цю природну потребу залучення дітей у складніші і творчі форми ігрової активності. Використання розвиваючих ігор та головоломок у педагогічному процесі дозволяє перебудувати освітню діяльність, перейти від звичних занять із дітьми до пізнавальної ігрової діяльності, організованої спочатку разом із педагогом, а потім може бути і організований самостійно.

Готовність дитини до школи – це складний комплекс певних психофізичних станів, умінь, навичок та здоров'я. Від того, як підготовлена дитина до школи, багато в чому залежить, наскільки успішно проходитиме її навчання. Чим впевненіше і спокійніше почнеться для першокласни-

ка шкільне життя, чим краще дитина зможе адаптуватися до нових умов, нових людей, тим більше шансів, що дитина не матиме проблем ні в початковій школі, ні в подальшому навчанні.

Головним критерієм психологічної готовності до школи, є новоутворення «внутрішня позиція школяра», що є принципово новим ставленням дитини дошкільного віку до навколишнього світу, що виникає в результаті об'єднання пізнавальної потреби з потребою у спілкуванні з дорослим на новому рівні [2, 4].

Дитина дошкільного віку ще не має власне шкільних якостей, їх формування відбувається у тій діяльності, для якої вони необхідні. Готовність до шкільного навчання можна розглядати як володіння передумовами до наступного засвоєння якостей школяра. Як основна тут виступає мотиваційна, соціальна зрілість дитини.

Психологічна готовність відрізняється від педагогічної готовності, при якій основною є наявність певних знань та умінь (виконання завдань на прямий та зворотний рахунок, на склад числа, впізнавання друкованих літер, чи читання, копіювання літер чи візерунка, переказ тексту чи читання вірша та ін.).

Навчально-важливі якості, що входять до загальної системи готовності, утворюють складні взаємозв'язки та по-різному впливають на успішність навчання у школі.

З різних досліджень [1, 3-5] можна дійти невтішного висновку, що не всі діти на момент вступу до школи досягають необхідного рівня зрілості, що дозволяє їм успішно перейти до систематичного шкільного навчання. Для таких дітей, як правило, властива відсутність навчальної мотивації, низький рівень довільності уваги та пам'яті, відзначається нерозвиненість словесно-логічного мислення, неправильне формування способів навчальної роботи, відсутнє орієнтування на спосіб дії, слабке володіння операційними навичками, низький рівень розвитку самоконтролю; тонкої

моторики та слабкий мовний розвиток.

Також виділяють такі аспекти шкільної зрілості, як інтелектуальний, емоційний та соціальний. Інтелектуальну зрілість слід розглядати як диференційоване сприйняття, або перцептивну зрілість, яка включає такі аспекти, як виділення фігури з фону, концентрація уваги, аналітичне мислення, яке знаходить вираз у здатності розуміння основних зв'язків між явищами; можливість логічного запам'ятовування; вміння відтворювати зразок, а також розвиток тонких рухів руки та сенсомоторної координації. Якщо розглядати інтелектуальну зрілість подібним чином, можна сказати, що це відображення функціонального дозрівання структур головного мозку.

Під емоційною зрілістю слід розуміти зменшення імпульсивних реакцій та здатність до виконання протягом тривалого часу не дуже привабливого завдання.

Під соціальною зрілістю слід розглядати потребу дитини у спілкуванні з однолітками та вміння підпорядковувати свою поведінку законам дитячих груп, і навіть здатність виконувати роль учня у ситуації шкільного навчання.

Дані параметри лежать в основі тестів визначення шкільної зрілості.

Крім того, слід звернути увагу на деякі параметри психологічного розвитку дитини, які найбільше впливають на успішність навчання у школі. Насамперед тут слід звернути увагу на певний рівень мотиваційного розвитку дитини, який включає пізнавальні та соціальні мотиви навчання, достатній розвиток довільної поведінки та інтелектуальність сфери.

Мотиваційний план один із найважливіших чинників щодо психологічної готовності дитини до школі. Виділяють два типи мотивів: широкі соціальні мотиви навчання, основою яких є потреба у спілкуванні з іншими людьми; мотиви, пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю.

У тому випадку, коли дитина готова до школи, вона

хоче вчитися, по-перше, для того, щоб зайняти певну позицію у світі дорослих, і, по-друге, щоб задовольнити свою пізнавальну потребу.

Таким чином, відбувається формування внутрішньої позиції майбутнього школяра, що поєднує в собі пізнавальну потребу та потребу у спілкуванні з дорослими на новому рівні.

Важливим фактором є вольова готовність до школи, при визначенні особистісної готовності дитини до школи необхідно виявляти особливості розвитку довільної сфери. Прояв довільності поведінки дитини пов'язаний з виконанням вимог конкретних правил, що задаються вчителем під час роботи за зразком.

При підготовці дитини до школи велике значення має виховання у неї внутрішньої потреби у знаннях. Необхідність формування у дітей старшого дошкільного віку пізнавальних інтересів переконливо доводиться результатами сучасних досліджень, присвячених вивченню особливостей освітньої роботи з першокласниками. Певну категорію неуспішних та недисциплінованих учнів складають так звані «інтелектуально-пасивні» діти, для яких характерно негативне ставлення до розумової роботи, прагнення уникнути активної розумової діяльності. Причиною «інтелектуальної пасивності» дітей є несформований у дошкільні роки пізнавальний інтерес.

Прагнення дізнаватися нове, з'ясувати незрозуміле про якість, властивості предметів, явищ дійсності, бажання вникнути в їх сутність, знайти наявні між ними зв'язки і відносини характеризують пізнавальний інтерес, що розвивається. Основа пізнавального інтересу – активна розумова діяльність. Під її впливом дитина виявляється здатною до більш тривалої та стійкої зосередженості уваги, виявляє самостійність при вирішенні розумового чи практичного завдання. Переживаються при цьому позитивні емоції – здивування, радість успіху, якщо проявив здогад,

отримав схвалення дорослих, – створюють у дитини впевненість у своїх силах.

Отже, готовність до шкільного навчання має визначатися з урахуванням вікових особливостей дітей. Сукупність вікових особливостей складається з наступних компонентів: основні завдання розвитку, досягнення певного рівня фізичного розвитку, базова сформованість основних видів діяльності (ігрової, навчальної, трудової та комунікативної), базові психологічні протиріччя та новоутворення віку. Психологічну готовність до школи розглядають як багатокомпонентну освіту. Важливими аспектами тут є особистісна готовність, інтелектуальна готовність, психологічна готовність, інтелектуальна, емоційна та соціальна зрілість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон : РПО, 2010. Випуск 5. С. 6–9.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наказ Мін. освіти і науки, молоді та спорту України від 12.01.2021. №33. URL: <https://ips.ligazakon.net/docut/MUS34727>
3. Голінська Т. М. Теоретичні засади підготовки дитини до школи. *Педагогічні науки: зб. наук. праць* / ред. Є. С. Барбіна. Херсон : Вид-во ХДУ, 2014. Вип. 65. С. 90–95.
4. Кунекбаєва С. П. Підготовка дитини до школи як психолого-педагогічна проблема. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 2. С. 135–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2017_20.
5. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. С. 68–72.